

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XII. Pudicitiam magnæ curæ ub Republica esse oportere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

CAPVT XII.

Pudicitiam magna cura in Republica esse oportere.

Prudentis-
fima comi-
tas Alexan-
dri Seueri.

Cauenda
in humani-
tatis signi-
ficacione
adulatio.

Humanitas
promitten-
di sine veri-
tate, impos-
sura est.

Promissis
principum
eludipeten-
tes turpe est.

Malepro-
mittit prin-
ceps, quod
ministri
negare pos-
sunt.

Talis prin-
ceps, est mi-
nistrorum
suorum pu-
pillus.

Seuerus, ut auctor est in eius vita Lampridius: Cum Septimius Arabinus famosus crimine furtorum, & sub Helio- gabalo iam liberatus, inter Senatores principem salutatum venisset, exclamauit, O numina, O Iupiter, O Di immortales, Arabinus non solum viuit, verum etiam in Senatu venit: fortassis etiam de me sperat: tam fatuum, tam stultum esse me iudicat. Salutabatur autem nomine, hoc est, Aue Alexander. Si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, vti adulator vel abieciatur, si loci eius qualitas pateretur, vel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuria. Salutus concessum obtulit omnibus Senatoribus: atque adeo nisi honestos, & bone fame homines ad salutationem non admisit.

§. 10. Alterum est, ne nimia facilitate adulationi sit propior, & vim imperii retundat. Nimia familiaritas, ne in patre quidem ferenda est: Tenenda est grauitas, tollenda ambitio: Elucet grauitas fastu incunda remoto, dixit bonus poeta, & senator optimus. Nec vanum, sed ex visu sumptum est prouerbum. Καλὸν φέρει καρπὸν ὁ ἐπὶ τῷ ἑσπέρῳ. Splendor, grauitasque morum pulcherrimos fructus ferunt. Dominorum nimis blandorum ipsa consuetudine metus apud seruos exolefcit: Illis tam noxium est non timere, quam durum domino crudeli obtemperare. Blandi comunione vilescunt.

§. 11. Tertium est, ne facilitate, & comitate fidem prostituat: Ne promittat, quae exolueri non cogitat. Pellime omnino Vespasianus famae, & si diuti vixisset, salutis, consuluit. Multa enim postulantibus, ipse promissis diues, omnia pollicebatur, causam rogatus, respondit: Non decere quengquam a Cesare tristem recedere. Speciosa vox magis, quam prudens, ideoque nec vera: imo nec vilis principi. Non sufficit nec frugalitas, nec ararium tot impendiis, tot erogationibus, quot multorum millium cupiditatibus poscuntur. Non igitur omnibus satisfacere potest: quocirca neque omnibus promittendum est. Cum enim principali voce promissum est, debere existimant, cum leta fronte illusos se animaduertunt, aut suspensos, grauius indignationem concipiunt, iniuriarumque affectos arbitrantur, si beneficium denegatum fuit. Et quamquam merito negatum sit, quod improbe postulatam fuit, postquam tamen promissum est, si non detur, fidem principis accusant. Postulatorum enim aequitatem, ante promissa examinari prudentiae fuit. Alioqui princeps aut temere promississe, aut fraudulentem iudicatur. Ita nec laetus ab illo recedit vllus, quantumuis enim aureos montes pollicetur, non tamen, cum toties fecerit, fidem facit. Quam vero turpe sit, post beneficia voluntatis blanda iudicia, post obligata promissione fidem, adhuc de principis animo mandatur, interim vel ea est forma literarum, vel ratio mandati, ut ministri intelligant hominem spe inani duci, & verba accepisse. Qua quidem in re multa sunt delicta: Fides principis prostituitur, odium ingens illius, qui ludibrio exponitur, sine causa contrahitur. Auctoritas apud officiales vilescit: Nunquam enim fronti, nunquam verbis credunt, quibus tot in fraude inductos experti sunt. Tandem etiam se mendacissimae comitatus administratos esse indignantur: Et bene ominantur, non opibus, aut dignitatibus, sed verborum beneuolentia remunerandos esse. Hoc est a principe suo rideri. Sic ergo comitas principis honesta, grauis, fida. Hac, non ut Orpheus feras, non ut Amphion saxa, sed homines qua volent, sponte sequentes ducet. Et facillimo labore, vberitimos fructus colliget.

§. 1. DE prudentia principis, & vniuersae Reipublicae, iustitiaeque & connexis virtutibus dictum est, sequitur, ut de temperantia praecipua tradam: Quae praecipue versatur, in voluptatibus ratione moderandis: Eius partes praecipuae pudicitia, & sobrietas, annexae vero mansuetudo, & clementia: de quibus ordine dicendum est.

Castitatem, pudicitiamque coniungo, quamuis illa libidinem frenet, haec vero signa petulantiae per verecundiam tollat. Libidinem enim & Republica tollendam, & omnia incitamenta libidinis, omnino res ipsa docet. Insigne praecipuum est Agapeti, & feria ad principem suum admonitio. Βασιλεῦς κατὰ λήθειαν εἰζόμενος, ὡς βασιλεὺς ἐν, καὶ κρατεῖν, πρὸς ἡδονὰν δυναμένην, καὶ τὸν σέφαινον τῆς σωφροσύνης ἀναδυσσόμενον. Ex vero imperatorem te definio, quippe regere, & in potestate continere voluptates valentem, & temperantiae diademate reuinctum.

§. 2. Ne quaso lector, siue aula te, & principium consiliorum cura tenet, siue inter aequales senatores sententiam dicis, ne quaso hanc partem disputationis, quasi ad Ecclesias, & monasteria duntaxat pertinentem praeterire velis. Reipublicae in primis interest, & principes, & priuatos caste, pudiceque viuere. Bellorum, actumultuum causa atque origo, euersiorumque regnorum occasio multiplex, sed frequentissime libido fuit. Seditiones ex iniustitia, ex metu, & contemptu. Τῆς δὲ ἀδυνάτου μάλας δι' ἑξέως, ait Arist. l. 5. polit. c. 10. Ex omni vero iniuriarum genere praecipue propter contumeliam. Earum autem quae sunt in reges aut tyrannos impressionum: aliae sunt in ipsorum principum corpus, & caput, aliae in principatum. Atque ea quidem, quae propter contumeliam sunt, ad corpus pertinent. Contumeliarum autem cum multa sint genera multaque partes, vnaquaque earum iram commouet. Iam vero eorum qui irascuntur, plerique fere omnes vilescente iniuria accepta gratia in alterum inuadunt, non praestantia. Exempli causa in Pistratidas imperus factus est, propterea quod Harmodius sororem probro & dedecore affecterant & Harmodius stuprum inferre conati erant. Nam Harmodius propter sororem, Aristogiton propter Harmodium in eos impetum fecerunt. Insidiati sunt etiam Perandro Ambra- cie tyranno, propterea quod inter compotandum, cum vna esset puer, quem ille in deliciis habebat, quasiuisset ab eo, essetne iam ex se praeagnans? Iam Philippo a Pausania idcirco vis allata est, quia cum impune contumelia & dedecore affectum esse ab Atalopassus esset: & Amynta qui cognomento paruos dictus est, a Derda, quia se in eius aetate puerilem gloriose iactauisset. & Eunuchus ab Euagora Cyprio. Nam propterea quod vxor illius sibi ab illius filio adempta esset, eum interfecit, tanquam contumelia accepta. Multae etiam impressiones factae sunt in quosdam principes monarchas, propterea quod alicui pudicitiam, corpore eius constuprato, eripuissent: verbi gratia, a Crataeo in Archelaum. Semper enim grauius & moleste ferebat, illum se cum stupri causa commiseri. Itaque quamuis longe minor esset hic pretectus, leuiorque haec causa: fuit tamen satis idonea, & iusta, quod nullam sibi ex filiabus in matrimonium dedisset, cui daturum se promississet: sed maiorem natu quidem, bello, quod cum Sirra & Arabao gerebat, implicatus, Elimeae regi despondit, minorem vero Amyntae filio, existimans fore hoc pacto, ut ille praesertim ex Cleopatra natus minime a se discederet. Sed alienationis origo & principium fuit, quod grauius tulisset, se eius libidini ad res venereas esse obsecutum. Vna cum eo illum adortus est etiam Helanocrates Larissaeus propter eandem causam. Vbi enim se ab illo, cui suae aetatis florem vtendum fruendumque dederat, ab exilio non renouari vidit, cum praesertim ille se id faciurum

Magna vi-
res sunt
quibus ob-
statur cupi-
ditatibus.

Capilli or-
namentum
est diade-
ma, princi-
pis castitas.

Castia pudi-
citiā ser-
uat Respu-
blica.

Plurima
regna libi-
dines euer-
terunt.

Libido cum
habet ad-
iunctā con-
tumeliam,
iras non nisi
morte si-
nietas pro-
creat.

facturum pollicitus esset, consuetudinem illam se cum esse institutam non propter cupiditatem amatoriā, sed propter contumeliam existimauit. Iam Paris & Heracleides Aenij Cōtyn interemerunt, patris iniuriam viciscētes. Adamas autem Cōtyn reliquit ab eoque desinuit, tanquam contumelia affectus, quod ab eo, cum puer esset, exsecutus fuisset.

Ita est profecto. Troiam mulier peregrina vertit, Italiam iterum Lauinia, incestique iterum thalami Troiūgenis tradiderunt. Nouitatem regni Punici, surgentesque arces aduenā amor afflixit, & barbaro Hiarbā in manus dedit.

Rara fuit apud gentes illa virtus. Ideoque cum eam inuocat Valerius, vix inuenit ubi locum habeat: Vnde te inquit lib. 6. cap. 1. Virorum pariter & c. feminārum principum firmamentum Pudicitia inuocem? Tu enim priuā religione consecratos vestra foci incolis. Tu Capitolinae Iunonis puluim. aribus incubas. Tu palatij columen augustos penates, sanctissimumque Iuliae gentis genialem thorum, assidue statione celebras. Tuo praesidio puerilis aetatis insignia munita sunt. Tui numinis respectu sincerus iuuentus stas permanet; Te custode matronalis stola censeatur. Ades igitur, & cognosce quae fieri ipsa voluisti. Sed longe aberrat ab his castitas.

Causa tanti mali, quia tradidit eos Deos in passionem signominia. Idololatriam enim tam grauiā vitia consequbantur. Expofuit id Tertullianus lib. de pudic. c. 5. Vbi fornicationem inter idololatriam & homicidium locat mediam. Est & mali dignitas, quod in summo aut medio pessimorum collocatur. Pompam quandam, atq; suggestum aspicio mēchie, hinc ducatur idololatriae antecedentis, hinc comitatum homicidij insequētis. Inter duos apices facinorum eminentissimos sine dubio digna confedit, & per medium eorum, quasi vacantem locum pari criminis auctoritate compleuit. Quis eam talibus lateribus inclusam, talibus costis circumfultam, a coherentium corpore diuelleret, de vicinorum criminum nexu, de propinquorum scelerum complexu, vt solam eam scernat adparententia fructum? nonne hinc idololatria, inde homicidium, detinebunt? & si qua vox fuerit, reclamabunt. Noster hic cuneus est, nostra compago. Ab idololatria metamur, illa distinguente coniungimur, illi de medio emicanti adulamur, concorporauit nos diuina scriptura, litterae ipsae glutina nostra sunt, iam nec ipsa sine nobis esse potest. Ego quidem idololatriam sepius mēchie occasionem subministro. Sciunt luci mei, & mei montes, & viuae aquae, ipsaeque in vrbibus templa, quantum euertende pudicitiae procuremus. Idololatria ita communis orbi lena fuit, & libidinum procuratrix, matrimoniorum violatrix.

§. 3. Sed morum sui temporis optimus testis Seneca, est lib. 3. de benefic. cap. 6. Deinde non expedit notum omnibus fieri, quam multi ingrati sint, pudorem enim rei tollet multitudo peccantium: & desinet esse probri loco commune maledictum, numquid iam vlla repudio erubescit? postquam illustres quaedam ac nobiles feminae, non consulunt numero, sed maritorum annos suos computant? & exeunt matrimonij causa, nubunt repudiij? Tam diu istud timebatur, quam diu rarum erat: quia vero nulla sine diuortio acta sunt, quod saepe audiebant, facere didicerunt. Numquid iam vllus adulterij pudor est, postquam eo ventum est, vt nulla virum habeat, nisi vt adulterum irriter? argumentum est deformitatis, pudicitia: quam inuenies tam miseram, tam sordidam, vt illi satis sit vnum adulterorum par? nisi singulis diuisit horas, & non sufficit dies omnibus? nisi ad alium gestata est, apud alium mansit? Infrumta & antiqua est, quae nesciat, matrimonium vocari, vnius adulterium: quemadmodum horum delictorum iam enauit pudor, postquam res latius enagata est: ita ingratos plures efficies, & audaciores, si numerare se coeperint. Veritatem esse non hyperbolē quod dicit Seneca docent historiae.

Sic igitur talibus moribus moles tanti imperij stare non potuit. Et quanquam fortium interdum & prudentium imperatorum, vt Vespasianus, Traianus, Hadrianus, Antoninorum studio moue-

ret lacertos, elanguit tandem, & barbaris seruiit.

Qui igitur pudicitiam regnantibus necessariam negant, qui Babylonios, Corinthios, Sybaritas non improbant: Conuersiones non vnius Reipublicae, sed mundi totius intueantur. Primum mundum, postquam omnis caro corruerat via suam, cataclysmus inundatione deleuit, Sodomitarij, & Gomorrhæorum manent in hodiernum diem tristia monumenta. Madianitarum & Beniaminitarum excidia quotidie memorantur. Dauidi adultero filius rebellauit. Romae adulterio regnum desit, & libidine decemuiratus est abolitus. Omnium temporum libidines fuerunt, & libidinum poenae. Sybaritarum impudicitia tanta a Crotoniatibus lauita punita est, vt inde in proverbium abierint mala Sybaritica. Impiae libidinis Lacedaemon graues poenas dedit, pugna Leuctrica attritis viribus. Volscinenses sic in seruitutem redacti sunt. Philippus Macedo quia iniuriam obcenā ab Attalo allatam non vindicauit, occisus est. Bryas ob vim alienę sponse illatam, imperio exutus, Antiochus Syriæ rex deditur a Laodice ob Berenicen ductam occisus est. Ptolomaeus Philopator ab vxore etiam insidijs petitus interiit. Antoninum Verum in vagas libidines effusum Lucilla vxor veneno interemit. Chilperici Franciæ regem adulteris infamem, Fredegundis pellex per Landericum interfecit. Rodericum Gothorum in Hispania regem, filia suae violatorē Iulianus vir nobilis grauisimo bello petiuit; nam Saracenis, & Mauris in Societatem adductis, victis Gothis, caesis septies centenis millibus hominū, durissima ac diuturna seruitute pressa sunt Hispaniæ, in quam vnus illas libido coniecit. Quid memorem vespas Siculas? quibus quasi vna hora Galli cæsi, atque ad Constantianum Frederici vxorem ius regni translatum est? Magna clades nobilissimo regno ademptis illius insulae viribus allata est. Causa vero praefectorum, ac militum lasciuia. Iustitia igitur diuina semper vigilans, luxuriæ vindex, in libidines etiam in hac vita vehementer insurgit. Adulterium & fornicatio ignis est, vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina, Job. 31. Qui adulter est propter cordis inopiam perdet animam suam, & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur. Proverb. 6. Et Sapient. 6. Filij adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Certe inter causas pereuntis Israelis etiam hanc scriptura frequentissime memorat. Est enim foedum hoc vitium, & quia in illud natura procliuus, magnis semper exemplis a Deo vindicatur. Verum quia res mihi est non cum pijs modo Reipublicae rectoribus, eorumque consilijs; verum etiam cum atheis, & quos sola utilitas, seu ratio status in sententia dicenda, legibusque condendis moderatur, causam ipsam cur tam noxia sit libido explicemus.

§. 4. Acer est ad voluptates stimulus, & dulci malo inimicum esse, viri fortis est, & prudentis: Amor & cupiditas vehementes sunt, nunquam spem ponunt, quicquid feruatur, cupiunt magis. Flamma illa primo tenui igne tepefacit, mox totā virtutem, animumque exurit. Nunquam in licito, nunquam in paruo sistit: pecunia, vita, fama illicita redimit. Et si vllum aliud vitium, hoc certe citissime in monstrum migrat. Acta veterum, portentosaque libidines pudor memorare vetat Iuliano regnante, Arethusi, & Heliopolitani in virgines crudelissimi existere, quod a Christianis praedibibus castitatem edoctae essent. Heliopolitanis causa tanta crudelitas fuit, quod virgines antequam nuptui traderentur, obuiis prostituere vetarentur, ea enim lege olim utebantur. Tanta igitur rabie contra castitatem ferebantur, quanta nec libidines punire oportebat. Itaque hic maxime valet quod monet Tullius lib. 4. Tusculanae quaestiones. Quis se precipitauerit, sustinere se cum velit, non potest. In praecipis

Impudicitiae poena saepe representata.

Libido vertit regna, quia contumeliam habet, & fortitudine destruit.

Prauum & vehementem naturae impetum grauiore supplicio Deus reprimat.

Voluptas cupiditas est infinita.

Libido hominem cito in bellum mutat.

præceptis datis corporibus, nullum sui arbitrium est: Libido si animum præcipitavit, manet quidem in libertate cadentis, arbitrium sceleris, sed miserum arbitrium, quod impetu potius ruinam urgeat, quam renitatur. Cum igitur violentum sit hoc malum, & si in potentes incidat, contumeliosissimum, magna ex eo damna oriri necesse est. Bonum enim quod aufertur, nempe pudicitia maximum habetur. Duas res ægerime mortales ferre possunt; damna, & contemptum:

Desertur lacrymis amissa pecunia veris.

In parentum, coniugum, fratrum, propinquorum mortibus cruditas sæpe, & fictæ lacrymæ fluunt; nemo naufragia, nemo villarum excidia, nemo patrimonii confiscationem præfata præcunte luxit. Sat virum in lacrymas verus dolor habet. Itaque ob res auersas, quibus alios frui vident, aut perpetuo, aut diutissime homines iram retinent, quam obliteratam aspectu, atque auditione aliquando renouant.

Contemptum sui, & contumeliam præsertim damno iunctam multo asperius accipiunt. Summam vero contumeliam in sua, vel suorum pudicitia erepta sibi factâ interpretantur. Quia magni illam faciunt, aut sane videri volunt magnam facere. Quia infame est in suorum pudicitia esse negligentem. Virginis filiam, quam Appius Claudius datis contra libertatem in servitutem vindiciis, ad stuprum expetebat, occidit, meliusque existimavit esse pudicæ interemptorem, quam corruptæ patrem. Eodem spiritu Pontius Aufidianus, filiam à pædago corruptam, postquam supplicium de scortatore cepisset, interfecit. P. Mænius in libertum, qui filia osculum dederat, animaduertit. Nec Romana tanta pudicitia tam se uera fuit. P. Atilius Philiscus, qui ipse turpem quam fecerat, filiam tamen stupri compertam interemit: ita olim libidinum victima, à filia tamen pudicitiam exegit. Q. Fabius maximus filium dubie castitatis arguens, effecit, ut voluntario secessu patris aspectum vitaret. Scantinius Tribunus plebis quia M. Claudii Marcelli filium de stupro appellauit, vno teste à populo Romano damnatus est. Cneus Sergius quoque voluntatis libidinosæ penas dedit, ob promissos enim matronæ numeros à Quiritibus damnatus est. Dominus quoque Titi Veturii iam serui facti ex filio Imperatoris, Senatusconsulto in carcerem ductus est. C. Pescennius vir multis muneribus clarus, ob stuprum infandum, in carcere mori coactus est. Lætorius Mergus tribunus militaris de appellatione stupri accusatus, quæstioni se subtraxit, & morte voluntaria conatum sceleris puniuit. Nec illa tantum in meliore republica facta sunt, & seueriore disciplina. Sed corruptis iam moribus; Marius enim C. Luscius fororis filium à Plosio milite ob stuprum intentatum occisum, & quidem tribunum à suo milite iure cæsum pronunciauit. Dignus certe vel isto iudicio septem consulatibus. Sempronius Musca, C. Gallum in adulterio deprehensum flagellis cecidit. C. Memmius L. Octauium neruis contudit. Carbo Accienus à Vibieno: item Pontius à P. Cernio deprehensi, castrati sunt.

Hæc Romanæ pudicitia exempla sunt, qua in Republica diu præ ceteris gentibus honestas publica viguit. Post omnia euerfa sunt, postquam Curio grauiissimi patris filius sexcenties alieni aris, iniuria nobilium adolescentum contraxit. Postquam Clodius iudicio empto, constupratoque adulteri penas euasit. Postquam Gemellus viator consulæ, & Tribunus inuitatis lupanar domi crexit, in quo ingenuum, sed degenerem Romæ sanguinem prostituit. Postquam vnicum filium Catilina interemit, ut Aureliæ Ore- stilla nuptiis poriretur.

§. 5. Nec vilior exteris gentibus pudicitia fuit,

Teutonum vxores cæsis prælio viris, à Mario postularunt, ut vestalibus virginibus ipsæ quoque virginittatem cultura donarentur, quo negato, seipsæ interemerunt, pudicitiam enim vita potiore ducebant. Minus mirum hoc in Hippo græcâ femina, quæ ne ludibrio esset, in mare se præcipitavit. Democles Demetrii Poliorceta libidinem fugiens, in feruidum se lebetem immerisit. Phædonis Athenienses filia, occiso patre, complexæ inuicem in puteum se præcipitarunt, ne impudicæ viuere cogerentur. Timoclea violatorem suum melius in puteum coniecit. Brastilla Dirrachina militem in mortem suam pudica fraude pellexit, ne vim pateretur. Sophronia Romana Maxentii iniuriam gladio anteuertit. Quinquaginta Spartanæ virgines mori, quam Messeniorum contumeliosam libidinem ferre maluerunt. Dugna femina Aquileiensis Attila vrbe occupante, è fenestra in præterfluentem exiliit. Idem fatum pro pudicitia, Pelagia cum matre & sorore subiit. Cammam, Pantheam, vxorem Orgiagontis Gallogræci, Cyanen, Valeriam Tuscam, Chiomaram, aliasque omitto de quibus Plutarchus, alique, præsertim superantibus Christianis virginibus, matronisque quibus iucunda vox erat, *Christianos ad Leonem*: Horrenda; *Virginem ad Leonem*. Tot exercitus virginum, pro castitate fortius, quam vllæ legiones pugnantium, non produco; ne politici me Parthenonem, non ciuitatem instruere velle arbitrentur. Hoc conficere duntaxat volui: Pudicitiam violatam graui poena vindicari solitam, omnis enim familia, ad vltionem stupri inardescit, nec fere vnquam, nisi fuso sanguine ira conquiescit. Neque fere pater vllus est, aut frater, qui non ad rogi deduci sororem, quam ad contumeliam patientius ferat. Hac igitur ex causa, magnas clades, ac conspirationes exurgere necesse est. Non modo si à potentibus ea in re peccetur, sed etiam à priuatis, aut infimis, si poena culpæ vel nulla, vel leuis introgetur, multo magis si dissimuletur.

§. 6. Altera causa est, quod illo vitio hominum prudentia, sagacitas, & cura futuri obtundatur. Quæ vna est res Reipublicæ perniciosissima. Nihil est tam mortiferum ingeniis, quam libido. Libido, inquit Augustinus, luxuria, ita totum corpus interius, & exterius sibi vendicat, & totum commouet hominem, affectu animi, & appetitu carnis coniunctio, ut sequatur voluptas, omnibus corporis voluptatibus maior: ad eius tamen peruenitur extremum, ut pene omnia acies, & vigilia cognitionis omnis obstruatur. Itaque in Republica, in qua pudor opprimitur, luxuria datis habentis libere exultat, cæcutientium, ecstasticorum, stolidorum magnus est numerus. Raro bona, & fortia consilia. Nam ne ipse quidem Salomon, postquam libidinibus se dedit, sapienter & politice regnauit: Ideoque magno odio omnibus fuit. Pater tuus, inquit populus, durissimum iugum posuit super nos. Et fatetur stolidus iuuenis. Et nunc pater meus posuit super vos iugum graue: Et: Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam scorpionibus. Ecce quid fecerit libido, quomodo regnandi artem viro sapientissimo exeuersit, ut ne filium quidem recte instituerit. Omnibus vitiis cæcus inest amor, ut vere Claudian. in Eutrop.

Sed quia cæcus inest vitiis amor, omne futurum

Despicitur, suadentq; breuem præsentia fructum.

Et ruit in vetitum damni secura libido.

§. 7. Pudica Minerua fingitur, & Musa virgines; quia castitas non modo sapientiæ comes, sed etiam causa, & conseruatric est. Nec diuina modo ordinatione, quam contaminatas luxuria animas purum sapientiæ immittere noluit; Sed id quoque natura docet: Quorum enim turpitudinum illecebris mentes occupantur, seras concipere studiorum cogitationes illinequeunt. Tot veterum, & nouorum

Triste pudicitia sed tamen constantis monumentum.

Mulierum pudicitia.

Brastilla herbam se nosse dixit, qua faceret insulnabilem militem, ut in ipsa experimentum caperet, induxit, atq; ita capiteplexa est.

Magna aestimatur pudicitia, ideo cum illi iniuria inferitur, seditiones oriuntur.

Libidine ingenia perueniunt, & intelligentia obmutescit.

Salomon amans male regnauit.

Comædia amatores omnes stolidos fingunt.

Ingens bonum pudicitia, quia & famam aufert.

In pudicitia vindicanda acies sunt.

Etiā voluntas sceleris olim legibus puniuit.

Fasti mores Reipublicæ traxerunt.

comœdiæ amare docent, nullum nobis adolescentem amatorem prudentem inducunt, aut si prudentiam illi tribuunt, etiam amoris victorem faciunt, osoremque prostibuli.

Robur corporum defecit effeminatos.

§. 8. Tertia causa est, quod non sit ille corporum vigor, ac robur in perdita ciuitate, quod est in bene morata. Persæ fortes, & agrestes vicere Babylonios, viros, vt verbo dicam, meretricios. Persas iam enervatos Macedonum rustica durities, illos Romani nondum vulgaris libidinibus imbecilles, hos Heruli, Gothi, Hunni, alii barbarorum, donec & illi fortioribus succumberent. Salsæ & cynice Diogenes Græcis obiecit, eos balneo, & libidine, dum viuissent, corpora putrefacere, eadem vero mortua aromatis, & vnguentis contra putrefactionem condire. Præposterum omnino studium, viuos putrefacere, mortuos impendiis ficcare.

In Republica meretricia incerta proles.

§. 9. Denique vbi pudoris, castitatisque parua est ratio, necesse est, totam Rempublicam male administrari. Coniugia enim incerta sunt, proles omnis aut est, aut spuria habetur. Si enim filia nunquam maternos dicere mochos poterit, vt non terdecies respiret, vt est in Satyra, quis illam credat legitimo natam thoro? Hinc & illud contingit, vt plurimi matrimonia fugiant, non amore castitatis, sed licentia scortandi, tum vero quia timent sui matrimonii subestres. Sui tempore tantam fuisse Romæ corruptionem tradit Seneca, vt nulla nuberet, nisi vt irritaret adulterum. Messalina, inquit Dio, libidinosa, & intemperans femina, ceteras quoque feminas coegit luxuriose, & petulanter viuere: efficiebatque vt multa in palatio, viris suis presentibus, ac videntibus cum adulteris coirent: earumque viros ipsa diligere, ac honoribus, ac dignitatibus augere: ceteros qui id non parentur odio habere, ac modis omnibus perdere. Quis tali imperatore, & tali Augusta imperatoris domina, vxorem duxisse vellet? Publice igitur, priuatimque castitatem Respublica tueatur, luxuriam libidinemque premat, ac coerceat, ad quam rem multa valent, tum quæ referam præcipue.

Claudio imperatore aula lupanar erat.

Vt pestis, ita impudicitia vitanda magistratus inuigilat.

§. 10. Publica sit inquam cura illa; pluris enim est, vt ciuitas malis moribus, quam infectis corporibus purgetur. Nulla vero est procliuior, quam hac in parte contagio. Pudoris iactura, certissima est omnium flagitiorum parens. Et legibus permissa licentia, non fatietatem adfert, sed incitamentum. Mores facile mutantur in peius, vix vnquam legum seueritas vitia in bonum vertit. Redire cum perit, nescit pudor. Nisi igitur libidinibus, serio per leges, pœnaque armata publica auctoritas obuam eat, fastesque & secures expediat, omnia opprobria, ac horrenda inundabunt, eritque ciuitas magnam lupanar. Stratonicus cum Heraclea egressus esset, quasi sollicitus respectabat, omniaque ea faciebat, quæ illi, qui videri nollens; comitibus admirantibus respondit: Timere se, ne à quopiam egrediens è lupanari videretur. Sceleris enim petacti pudet eos, qui è lupanari egrediuntur.

Impudica ciuitas magnam lupanar, magistratus leuino.

Oculus impudicus incesse mentis est nunciis.

§. 11. Seueritate igitur legum, insolentia libidinum coerceatur. Exemplum non desunt. Iouinianus capitali lege sanxit, si quis sacram virginem impudico aspectu intuitus esset. Et T. 11. §. 1. de extraordinariis criminibus. Sollicitatores alienarum nuptiarum, item matrimoniorum interpellatores, etsi effectu sceleris potiri non possint: propter voluntatem perniciosa libidinis puniuntur. Et §. 2. Qui puero stuprum abducto eo, vel corrupto comite persuaserit, aut mulierem, puellamue interpellauerit, quidue impudicitia gratia fecerit, domum præbuerit, (aliud donum) preciumque quo is persuadeat, dederit, perfecto flagitio puniuntur capite, imperfecto in Insulam deportantur. Corrupti comites, summo supplicio afficiuntur. Succurrit etiam legum Theodosianarum, & Valentinianarum humanitas illis, quas aliena improbitas impudicas

Legum in libidine frenanda sanctorum.

esse coegit. Silenones patres, & domini suis filiabus, vel ancillis peccandi necessitatem imposuerunt, liceat filiabus, & ancillis Episcoporum implorato auxilio, omni miseriarum necessitate absolui. Legum diuinarum præscripta in ciuitate sua princeps sequatur. Video Seneris legibus olim adulteria cohibita. In nostra Germania, adultera abscissis crinibus, nuda per totum pagum verberibus cedebatur, & omnibus execrabilis, & iniusta mœore, & inedia consumebatur. Romani veteres, omnium libidinum feminaria in herba ipsa tollere nitebantur; nam mulieri vinum bibisse capitale erat. Putabant enim pudorem ei vilem fore, quæ cum alioqui infirmo esset iudicio, per ebrietatem, aut sane periculum ebrietatis, impudicitia viam fecisset. Mitiores Pisida, qui adulteram cum adultero asino impositos aliquot dies ad irrisum omnium circumducebant. Arabes adulterium capitis pœna, Egyptii mille plagis pledebant, adulteræ vero nares amputabant, vt deformitate displiceret, quæ forma sua alieni criminis illex fuerat, & suam pudicitiam prostituerat. Olim multæ gentes de pudicitia leges non habuerunt. Primum aiunt Argium Hyettum, occiso Moluro in vxoris adulterio deprehenso, cum Orchomenum Atticæ partem accepisset, legem in adulteros tulisse. Eum imitatum esse Draconem Atheniensem, qui sanguine leges scripsisse ob seueritate dictus est. Zaleucus Locrorum legislator oculis adulteros priuabat. Merito; illi enim sunt in amore duces, animoque imponunt. Ideoque cum in legem paternam filius commississet, indulgens pater pœnam diuinit, & vt narrat Ælianus: ὁ πατήρ τὸν υἱὸν τῆς πατρὸς ἐφ' ὁδὸν ἀντιδρῶν τὴν ἐαυτοῦ, ἡ αὐτὴν ὁ νεανίσκος τὴν δὲ τῆς πατρὸς τὴν αὐτῆς. Plato impetum libidinis inflammatum, ratione moderandum, legum metu coerendum monet. Libro nono de legibus, non modo præposteram libidinem, adulteriumque sed omnem scortationem morte damnat. Marito in adulterum ius vitæ concedit, quod etiam nostræ leges nō puniunt, iusto enim dolori, pœnas remittunt. Quod & patri in filia corruptore permittitur, ita tamen, vt nec filia parcat. Gortynienses adulterum lana coronatum ad magistratum deducebant, deinde perpetuo intestabilem habebant. Leprei in forum deducebant, tri-duoque circumducebant, & tota vitæ contemptibiles faciebant. Romani mœchas togatas procedere iuebant. Atheniensium fœda erat, nec pro grauitate bene ordinatæ Reipublicæ in adulterii reos pœna, diuites se pecunia redimebant; pauperum pœna, ἄπο γυναικὸς, & ἀπο γυναικὸς, quæ plus dedecoris, & turpitudinis, quam grauem populum deceret, habebat. Apud Parthos grauissime adulteria puniebantur, vxores, feminasque ceteras domi fere recludebant.

Romani vinolentam negabant pudicam.

Vnoculum se pater, quam cecū esse filium maluit.

§. 12. Legibus igitur in omnibus ciuibus, libidines coerceat potestas publica. Ne imitetur Spartanos, qui initio legibus illis caruerunt; Rem ita narrat Plutarchus in Laconicis. Lycurgi temporibus tanta erat apud omnes vxorum pudicitia, actam longe aberant ab ea turpitudine, quæ postea inualuit, vt prius esset incredibile, adulterij crimen apud Spartanos inueniri, ferturque dictum cuiusdam verisissimi Spartani Gerade, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarum darent apud Spartanos adulteri? neque enim videre se quicquam super hac re sancitum à Lycurgo: Nullus, o amice, apud nos adulter est. Quam ille subiecisset, Quid igitur, si existat? Dabit, inquit, bonum tantum, vt porrecto vltra Taygetum collo, bibat ex Eurota. Cumque ille ridens dixisset, fieri non potest, vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit Geradas, Sparta existat adulter, in qua diuitia, delicia & corporis asiduitus cultus probro habentur: contra verecundia, modestia, ac obedientia magistratibus debite obseruatio, decori, laudique dantur?

Sparta pudica cito esse desit.

Verum brevis illa laus fuit. Vxorios enim fuisse, & summam mulierum ex ea vrbe licentiam auctor est Ari-

est Aristot. lib. 2. polit. cap. 9. Διὸ καὶ τοῖς λαοῖς τὸν δ' ἵππευτον, καὶ πολλὰ διακρίνομεν τὸν τῶν γυναικῶν, ἐπὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν. καὶ τὴν δὲ ἀρετὴν γυναικῶν ἀρετὴν ἢ τῆς ἀρετῆς οὗτοῦ τῶν γυναικῶν ἀρετὴν, ταυτὸ δὲ συμβαίνει. Spartianorum vxores multa administrabant, perinde autem est, siue vxores Rempublicam gubernent, siue gubernantibus imperitent. Idem enim utrobique euentus est.

Spartanis
femina
le legibus
confuturum.

Verum mihi in vniuersum Spartanorum suspecta pudicitia redditur. Helena sane heroicis temporibus bis rapta est. Ab Alexandro Phryge, non nisi sponte sua abducta est. Deinde merito Eurypides illis exprobrat, non posse Spartæ virginem esse castam, quandoquidem cum adolescentibus, ad Eurotam colluctari soleant. Verum maius testimonium est in Aristotele, lib. 2. cap. 9. polit. Ἐπὶ δὲ οἱ καὶ τὰς γυναικῶν ἀρετῆς, καὶ αὐτῶν τὴν ἀρετὴν τῆς πολιτείας βλαβερά, καὶ αὐτῶν εὐδαιμονίαν πόλεως, ὥς περ δὲ οἰκίας μέγας ἀνὴρ, καὶ γυνή, δὴλον ὅτι καὶ πόλιν ἐργάζεσθαι δὴ καὶ διακρίνομεν, δὲ νομίζουσιν, εἰς τε τὸ πόλιν ἀνδρῶν καλῶς, καὶ τὸ τῶν γυναικῶν, εἰς ἐν ὅποις πολιτείας φανερὸν ἔχει τὸ καὶ τῶν γυναικῶν, τὸ ἡμίση τῆς πόλεως, εἰδὲ δὲ νομίζουσιν ἀνομιᾶν τὸν. ὅπερ ἐκεῖ συμβαίνει. ὅλην γὰρ τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης, εἰ καὶ βυλόμενος κατεσκεύησεν, καὶ μὲν τὸς ἀνδρας φανερόν ἐστι τοῦτο, τὸ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκμύλων. Τῶσι γὰρ ἀκολούτως αὐτῶν ἀπασαν ἀκολασίαν, καὶ τρυφερόν. Præterea vero remissio & indulgentia in mulieres, & ad consilium, quod ceperunt de sua rep. administranda, & ad beatitudinem ciuitatis, inutilis ac damnoſa est. Quænam enim domus partes sunt vir & mulier: ita scilicet & ciuitatem existimare oportet in duas partes æquales esse diuisam, in virorum & mulierum multitudinem. Quare quibuscunque in reipub. administrande formis id, quod ad mulieres pertinet, male habet, in eis dimidium ciuitatis existimandum est non esse legibus temperatum: quod illic euenit. Nam cum totam ciuitatem lator legum vellet ad tolerandos & perferendos labores esse fortem ac robustam, in viris quidem perspicue quod volebat, affectus est: in mulieribus vero negligentem se præbuit. Viuum enim intemperanter & luxuriose, ad omne scilicet intemperanter genus soluta atque effusa.

Spartana
ciuitatis di-
midium male
habuit.

Causa per-
euntis
Sparta.

Initio multa permissa fuerunt mulieribus, quod viri procul domo propter Arcadicum & Messeniæ bellum agerent. Lycurgus eas sub leges mittere voluit, sed eas reclamauerunt: itaque incepto desistere coactus est, ut Aristot. eodem in loco tradit. Hoc ex fonte innumera mala orta sunt, nam & Helotæ frequenter repugnarunt, & ciues ad magnam paucitatem redacti sunt, atque ipse etiam ager in paucissimorum latifundia coiuuit. Hæc igitur ἀνομία Spartanus exitio fuit. Neque enim viros probos existimari illa in vrbe, vbi feminarum libera est nequitia. Inde etiam orta maiora τῶν παλαιωτέρων flagitia.

Romani le-
ges vitii
oppreſſe-
runt.

Penuria ergo legum illa ciuitas periit. Romana in Republica leges victæ vitii cessere. Alexander imperator exoletos non ausus est vetare, Philippus tamen anno domini 249. sustulit. Tantum a pulcra etiam gentium motibus discessum fuit.

Maximi-
us crudelis
in professo-
rum
casti-
tia.

§. 13. Sed parum profunt legum scita, nisi magistratuum vigilantia custodiantur. Verum est Græcorum proverbum. Ἰσχυρὸν ὁ νόμος ἐστίν, ἀν' ὃς οὐκ ἔχει. Fortis res lex est, si præsidem adiutam habeat. Si enim Neroniana luxuria regnet, si Caius lupanar in Palatio erigat, si Messalina cogat, quid poterunt miseræ leges? Quis damnabit, quod facit imperator? Quis fugiet, quod imperat coniux Augusti? Leges sanctæ sunt, sed Maxentius ad mortem metu opprobrii cogit matronas: Quid iura valebunt illo regnante, qui tantum impudicitiam confisus ignoscerebat, quod putaret caste neminem posse viuere? Sit igitur exemplum in principe, in primoribus, quo leges auctoritatem, & vim consequantur. Ne iam & scorta proclamant: Felicia secula, quæ re moribus opponunt; habeat iam Roma pudorem.

Omnium hoc est periculum, sed tam fauorabile malum, cum auctoritatem a primatibus trahens pudorem pepulit, nulla vi excludi potest. Nunc quidem, ut & olim, in sexum infirmiore magis pœna grassatur. Verum par est utrinque ius, & obligatio; Vere Innocentius Papa, ut est 32. q. 5. Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat: Sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius vxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt. Et ideo mulieribus prodito crimine earum communio denegatur. Virorum autem latente commissio, non facile quisquam ex suspicionibus abstinere, qui utique summouebitur, si eius flagitium detegatur. Quum enim par causa sit, interdum probatione cessante, vindictæ ratio cōquiescit.

In Chri-
stiana pu-
dicitia non
est diuersa
lex viris &
femina.

§. 14. Magnum etiam est in publicis moribus, & exercitiis momentum. Si vis castos esse animos, cura ne oculis, ne auribus occurrant, quorum venena ad animos pertingant. Consuetudo audiendi, & spectandi, etiam faciendi licentiam sumit. Erudire ad nequitiam nihil opus est, sine malo exemplo, & contra bona exempla dociles. Quid priuatim recta præcipere iuuat; si disciplina publica ea est, quæ vel Lycurgum emollire posset? Priuata mala corrigi possunt, publica coli volunt. Hinc exitia vrbium.

Publice co-
sulatur o-
culus, auri-
bus, castus.

Inde aspicite late,

Florentes quondam luxus quas verterit vrbes,
Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Cum igitur luxus diffusor honesti publice inualuit, omnia cedunt: & res publica perit.

Nam cetera regna

Luxuries vitii, odiſque superbia vertit.
Sic male sublimes vertit Spartanus Athenas,
Atque idem Thebis cecidit; sic Medus ademit
Assyrio, Medoque tulit moderamina Perses,
Subiecit Persen Macedo, cessurus & ipse
Romanis; hæc augurius firmata Sibylla.

Omnia re-
gna prius
luxuria
prostrauit,
quam hostis
in prædam
verteret.

In vrbes primum delicia, mox saturitas, deinde violentia, denique exitia erupere. Certe Diogenes Lacedæmone rediens Athenas, rogatus quo, a quo iret: a viris, inquit, ad feminas.

Reipublica itaque incumbit, omnia luxuriæ irritamenta a medio tollere, ut sunt spectacula impudica, Chorea periculosa, feminarum lasciui in publico conspectus, multo magis prostibula, & lupanaria. Improbissima est eorum ratio, qui publicis illis voluptatibus, deteriora cauere arbitrantur: Vbi illa inualuerunt, flagitiosissima quæque perpetrantur. Fuga optime castitati consulit. Quæ esse non potest, si publica sunt incitamenta libidinum; Si cæcum esse oporteat, ne malum videas. Si in porticibus, in foro, in vicis omnia turpibus abundant. Si in poculis, ut inquit Plin. l. 31. c. 1. libidines celare inuat: Si imagines illecebrosæ, in conspectu iuuentutis impune collocantur. Venenum publice non venditur, animarum toxica, in nundinis Christianorum, non vetante magistratu venduntur. Dabit magistratus ille pœnas, qui nefanda dissimulat. Si filiam turpitudines illas colorum furo cogitationi instillandas emisit cognosceres, merita indignatione excandesceres: Si quis ea coram liberis tuis enarraret, diem illi ut corruptori iuuentutis diceret. An plus est vrbis indicasse, an oculis fidelibus subijcere, ut tenacius hæreant? Vident hoc omnes, vident tui, vident tuis narraturi.

Lupanaria
tollenda.

Magistra-
tus grauius
peccata.

Quod in fi-
lia non fer-
res, in Re-
publica etiā
vindica.

§. 15. Nec illecebre modo auferantur, sed impedimenta etiam, & freni luxuriæ injiciantur. Seria cogitatione, operibus, laboribus occupentur ommes, ocium exulet. In vacuo pectore regnat amor. Aeruginem tam mordacem motus agitatioque non admittit. Variam semper dant ocia mentem, raro bonam cas.

Si res publi-
ca lupanar
est, princi-
pis filias ne
crede pudici-
cas.

M

Amor

Ocium amo-
ris pului-
nar.

Amor ociosus est, pigros occupat. Negocio hoc vitium discutitur, vera cura tam vanam sollicitudinem discutit. Certe Theophrastus amorem sic definit. *Ἐγὼς πάθος ἐστὶν ψυχῆς χολαΐστος.* Amor passio, seu morbus est animi ociose viventis. Causa itaque tantorum malorum est, & prima causa, nobilitatis incuria, dum ad honestos labores non erudiunt, nec durant filios, dum ad inhonesta oblectamenta deducunt: hinc nequitiam, &

Nobiles la-
boribus du-
rentur.

incestos amores
A tenero meditantur vngui.

Itaque quanquam omnium hominum sint istae cupiditates, & difficulter vincantur, (Malum omne (inquit Cyprian. de bono pud.) facilius vincitur, quam voluptates, quia illud quicquid est horridum est: hoc blandum est.) Diuitum tamen precipuum est, quia ocium, & fomenta adsunt. Deinde post diuites validorum mendicantium, qui in diem viuunt. Cum enim sine omni cura agant, cum saepe hominum beneuolentia saturentur, cum assuetudine, & consortio improbi sint; oculis, auribusque in turpia impingant, necesse est in ludo variarum, & nunquam feriarum cogitationum, frequentissime illos exerceri, quarum magis obuia imaginatio, & titillanti voluptas. Hi tales non modo ob alias causas, sed ob mores etiam ad labores adigendi sunt. Nec parui hoc ducet magistratus; in pannis & purpura eadem sunt vitia, in gemma & sordibus eadem est libido. Recte Augustin. de honest. mulier. cap. 2. *Inter omnia certamina Christianorum, sola dura sunt praelia castitatis, ubi quotidiana est pugna, & rara victoria; Grauem namque sortita est castitas inimicum, cui quotidie resistitur, & semper timetur.*

Validi me-
dicant: ad
labores co-
gendi.

Corrupte-
larum ini-
tius occur-
rendum.

§. 16. Quod singulis praecipiant patres sancti, id quoque Respublica alta mente recondat. Nempe, diaboli primis titillationibus obuiandum. (Cyp. de ieiunio) *Nequitia & zizania ne crescant, elidenda in semine* (Hier. in Eccl. c. 9.) *Ex alta igitur specula, gubernator futuram tempestatem prospiciat, & vela contrahat, nauem subducatur.* Si noui histriones, si noua theatra parentur, si peregrinus luxu vestitum, si noui ciborum apparatus ingruat: serio resistat, dum nondum potentium domos occupauit. Si castus esse princeps desiderat: Sobrius sit, & corpori detrahat materiam tam grauis incendi. Consilium Ambrosii est libr. 2. cap. 14. de poenitentia. *Libido grauis ignis est, & ideo non demus illi alimenta luxuria. Pascitur libido conuiuio, nutritur deliciis, vino accenditur, ebrietate flammatur.* Vinum enim & adulescentia duplex incendium est voluptatis. Quid oleum flammam adijcimus? Ita S. Benedictus, Bernardus, Franciscus, Martinianus Eremita, alique innumeri, vinum velut venenum, saturitatem velut pestem fugerunt. Audacter, o princeps, succide crescentem luxuriam syluam, subtrahe occasiones, amoue instrumenta libidinum, delinimenta deliciarum, quamuis minus culta, minus opulenta ciuitas videatur, quamuis arario aliquid decedat, praestet frugalis mediocritas, profusus & luxuriosis opibus. Graecia victa, debilitauit: Asia in prouinciam redacta, prostrauit victores.

Sobrietas
pudicitia
custos.

Religio, &
fides casti-
tatem mu-
nunt.

§. 17. Verum nihil tam adiuuat castitatem, quam cura religionis. Haec animos ad Deum quotidie tollit, haec aeterna bona, & poenas considerat. Qui in carcere, ad malam mansionem damnatus est, iam ante oculos crucem, aut rogam intuetur, quem vitae dubium naufragia pulsant, qui in acie pallefcit, illi metus omnem libidinosam cogitationem excutit; ita quoque ardorem voluptatum, blanda commotione serpentem, aeterni supplicii fides, & formido extinguit. Narrat Antonius Senensis de quodam sui, hoc est S. Dominici ordinis insigni viro, cuius castitati improba lupa infidias struebat. Ille rogos luculentos exstruxit binos, atque in alterum se con-

jiciens, si lectulus ille placeret, mulierem ad flagitium inuitare se dixit: Nam merito in igne flagitium illud patrandum, quod aeterni ignis poena sequeretur. Cetera interdum minora sunt, quam vt vehementissima delectationis impetum sustinere possint, multos amor in pericula mittit. Figit Daunius iuuenis in virgine vultus, & ardet in arma magis. Mortem etiam contempsit, qui Helleponto, ipsis fluctibus insanius, innatans orabat:

Parcite dum venio, mergite dum redeo.

Hinc tot millia castorum, tot exercitus virginum Ecclesia recenset. Merito tanquam insigni veritatis tessera, pudicitia gloriatur religio Christiana. Quot enim virginum millia, conditione nuptiarum tormenta, mortemque euadere potuerunt? & castitatem tamen praetulerunt? Illas sexu, etate infirmas, in mediis illecebris positas nulla tormenta cogere potuerunt, vt illecebras suasuitates admitterent; tu quomodo gratiae Dei particeps es, si libidinum dulcedine ita vinceris, vt etiam per pericula delectationem sectere? Et sunt tamen, qui ob improborum incontinentiam lupanaribus vrbes incescunt non dubitant, quasi minore iactura damna grauiora euitentur. Scortationem inter Christianos permittunt, ne in adulteria, incestus, aliaque probra inardescant. Error est, & grauis quidem, nam in illa licentia rudimenta capiunt improbi, vt maiora audeant. Nullo in fornice est sola scortatio. Violantur & ibi coniugia. Nunquam maiora pericula sunt matronarum, quam vbi scorta erudiunt iuuentutem. Circa annum Christi 437. Theodosio & Valentiniano Augustis, vir clarissimus, & imperio dignissimus Florentinus, cum lenones expelli magnopere optasset, & fisci detrimenta objicerentur; vestigal enim lenones pendebant: Is vicaria penititione praedii sui damna facit, vt quantum imperio ob pulsas illas pestes, decederet, tantum ex priuati reditu substitueretur. Magna laus propriis dispendiis publicae pudicitiae consuluisse. Sed quanto maior fisci turpitudine, a sanctissimo viro lenonum vestigal accepisse? Ne nostra miremur tempora, noui homines sunt, vetera vitia.

Incendia
Veneris
maior ge-
nna fla-
ma compe-
scit.

Et angelici
virgines &
martyres
facit.

Quicquid
mali con-
cesserit, in-
tas maiora.

Scortatione
permissa,
crescunt
adulteria.

O labim-
perij Rom-
ni, ob lucu-
lum retine-
re lenones.

Castitas in
regibus Ger-
maniae, &
Septentrio-
nia.

Datur imperio aurum, ne sint lenones: accipitur aurum, vt ne prostent publicarum libidinum victimae. Vtinam reges & vitae coniugalis sanctitatem, aut ceteris puritatem constanter sequantur. Exempla inter Christianos multa sunt: Wenceslaus Bohemiae rex de quo Dubrauius. Cazimirus Cazimiri tertii Poloni regis filius. Emericus Stephani V. regis Vngarorum filius. Eduardus rex Angliae. Henricus primus nostrae Reipublicae caput. Mirari subit tot regias virgines, tam admiranda sanctitatis, ex illis de ceteris facilis coniectura est. Referam catalogum ex libro 22. de signis Eccles. c. 2. Bozii, cuius verba sunt: *Diuinum munus perpetua mentis ac corporis Deo dedicatum virginitas, sed longe diuinissimum; si praeterea illi sit adiuncta reliquarum virtutum non mediocri quadam, sed excellentissima praesentia. Tales autem plurimas Septentrio produxit, ex quo secutus est pontifex Romanus. Huiusmodi namque fuere Milburga, Mildreda, Miluida Merualdi filia, de quibus Polydorus libro 4. Fuit Fura Abbatisa Monasterij Hibrigensis, quae claruit anno sexcentesimo quadragesimo, Francongota sexcentesimo sexagesimo, Edilberga filia Annae Regis orientalem Anglorum, Ita cum filia Gertrude monasterij Niuelensis fundatrix sexcentesimo quinquagesimo, Edilburga Abbatisa monasterij Beretengensis, Edeldrudis filia Annae Regis Anglorum sexcentesimo octuagesimo, Hilda filia nepotis Eduini Anglorum Regis sexcentesimo trigesimo, Irmina filia Dagoberti Regis fundatrix monasterij, quod Horreum, seu vulgo Oeren Treueris vocatur, anno septingentesimo decimo. Modesta Treuerensis sexcentesimo octuagesimo, Seueri Abbatisa S. Symphoriani Treuerensis. Athela filia Dagoberti Regis Abbatisa Treueri monasterij cuiusdam. Thela*

Angla

Angla Abbatissa monasterij, quod eius frater Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus construxit in Germania iuxta Mogantium in Eis-ingenno. Lioba Angla, quæ præfuit monasterio, quod idem præsul condidit in Biscopsheim anno septingentesimo trigesimo. Amalberga, quam Carolus rex coniugem sapius & ardentem experitur septingentesimo septuagesimo secundo. Anastasia & Basilissa Abbatissa Horrei Treuerensis septingentesimo sexagesimo, & octuagesimo. Mathildis soror Henrici Imperatoris primi, & Brunonis Archiepiscopi Colonienfis Abbatissa sancti Seruatij in Saxonia nonagesimo nonagesimo. Vuiberadis monialis sancti Galli nonagesimo vigesimo. Vualburgis Anglica Abbatissa in Heidenheim Eistatenfis soror sancti Vuilibaldi septingentesimo quinquagesimo. Benedicta Abbatissa in Suesstrensi cenobio. Notburgis monialis Capitolij Colonienfis, Hadeloga Abbatissa monasterij Rinchingenfis, Landrada Leodienfis, Vualdrudis Castilocenfis, Gladesindis Metenfis, Lutrudis Corbeienfis. Caelicia Abbatissa in Suesstrensi. Richardis Imperatrix quæ post obitum Caroli Crassi viri Christo se deuouens virginibus saceris præfuit, Iutta soror Meginhardi comitis Spanheimenfis millesimo centesimo trigesimo sexto, Hildegardis admiranda Iutta discipula millesimo centesimo sexagesimo. Elisabetha Abbatissa in monasterio Schonaugienfi millesimo centesimo sexagesimo quinto.

Adelheid Abbatissa Vilecenfis tempore Hereberti Archiepiscopi Colonienfis eius vitam refert Sur. Tom. 7. Febr. 5. Brigida Scota anno quingentesimo decimo octauo, vel quingentesimo vigesimo secundo. Sur. tom. 1. Febr. 1. Catharina Sueca filia S. Brigide anno millesimo trecentesimo octuagesimo primo. Sur. tom. 2. Martii. 22. Elisabetha Regis Hungaria filia. tom. 6. Nouemb. 19. Ermelende Virg. tom. 5. Oct. 29. Hedwigis Polonia Ducissa. tom. 5. Oct. 15. Hunegundis. tom. 4. Aug. 25. Landrada. tom. 4. Iul. 8. Margaretha filia Regis Hungaria. Ian. 28. tom. 1. Margaretha Scotia Regina. tom. 3. Iun. 10. Maria Oëgniacenfis. tom. 3. Iun. 23. Maxellendis Virg. & Mar. tom. 4. Iul. 30. Monegundis. tom. 4. Iul. 2. Noilburgis. tom. 5. Oct. 31. Liduina. tom. 2. Apr. 14. Ludmilla Bohemia Ducissa & Martyr, tom. 7. Sept. 16. Lutgardis. tom. 3. Iun. 16. Lutrudis. tom. 5. Septemp. 22. Opportuna Virg. tom. 2. April. 22. Ositha Virg. & Mart. tom. 5. Oct. 7. Riclandis Martianenfis. tom. 3. Maii. 12. Vualburga. tom. 3. Maii. 1. Brigida Sueca.

Tales habuit olim nonnullas Oriens, & Græcia, nunc vero quas potest nominare? quas Africa produceret suas? quas Moschouia?

Virgines sanctimoniam simul, doctrinam scriptisque editis præstantes. Admirabiles simul, & omni memoria mortalium laudatissime fuerunt virgines aut mulieres illæ, quæ scriptis editis ingenii virilis non effeminati clarissima monumenta protulerunt in lucem. Sed illæ ut plurimum, si quas alieni à nobis carus ediderunt, libidini, aut aliquo vitio dedita fuerunt: non enim cecinit insulse vates ille Satyra tertia, haud sibi feminam placere,

--- quæ curtum sermone rotato
Torqueat enthymema.

Verum Germania, ac septentrio non modo doctas quasdam feminas sed inuolatas virginis integerrimas custodes, amplius autem virtutibus diuinis præstantissimas, sanctitudinemque illustrissimas produxit in lucem. Nam tales fuerunt quinque illæ, quarum meminimus signo de spiritu precum 37. lib. 9. Cap. 12. Rosida, Elisabetha, Hildegardis, Gertrudis, Metildis, Brigida Sueca, quamuis hac vidua exstiterit:

Quocirca mirandum sit maxime tot antiorum millia elapsa nunc esse, neque produci posse è toto septentrione vel vnam

similem virginibus istis, antequam Pontifici parerent populi Boreales. Quin neque ex orbe toto nominari potest vlla virgo, cuius exstent tanta pietatis doctrinaque ad omnem bene instituenda vitamque formandorum rationem libri, quales exstant istarum virginum. An non igitur paruisse Papis est præclarum? numquid simile est hereticis vllis, qui fuerint vnamquam? Aduocetur omnis Græcia optimarum disciplinarum magistra & parens, & proferat si quidem potest feminam suam, cuius extent tanta pietatis scripta moribus, vitæque innocentis exemplis illustrissimis ac diuinis obfignata. Numquid igitur Germania, Saxonia, Scotia, Suetia præstabit altrici, ac matri artium bonarum? Ita sane. i nunc, & voca Barbaros Boreales. An Barbari, quibus virgines ac mulieres tanta? Voces quantumuis Barbaros, isti Barbari præstabant omnium mortalium sapientissimis. Tanti scilicet est obedire Pontifici Romano.

Hæc cum Republica Christiana considerarit, S. Augustini argumento sese cohortetur: Non tu poteris, quod isti & istæ? Sed integrum locum adscribere placeat, Confess. 8. c. 13. aperiebatur ab ea parte, quæ intendere faciem, & quo transire trepidabam, casta dignitas continentia serena, & non dissolute hilaris, honeste blandiens, ut venirem, neque dubitarem, & extendens ad me suscipiendum, & amplectendum piæ manus, plenas gregibus bonorum exemplorum ibi tot pueri & puella, ibi iuuentus multa & omnis ætas, & graues viduæ, & virgines anus, & in omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis, & irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret, tu non poteris, quod isti & istæ? an vero isti & istæ in semetipsis possunt, ac non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis, quid in te stas, & non stas? proiice in te eum, noli metuere, non se subtrahet, ut cadas, proiicete securus, excipiet te, & saluabit te.

Et si non omnes possunt, quod isti & istæ, quia magna est perpetuæ virginis pugna, insigne decus, & eximia coronæ prærogatiua. Annon saltem coniugij sacri legibus circumscribere, & moderari cupiditates poterunt?

Claudam sententia S. Hieronymi 1. 3. aduers. Iovinianum. Doctissimi viri vox est, pudicitiam imprimis esse retinendam, quæ amissa omnis virtus ruit. In hac muliebrium virtutum principatus est. Hæc pauperem commendat, diuitem extollit, deformem redimit, exornat pulchram, bene meretur de maioribus, quorum sanguinem furtiua sobole non vitiat: bene de liberis, quibus nec de matre erubescendum, nec de patre dubitandum est: Bene imprimis de se, quam à contumelia externi corporis vindicat. Captiuitatis nulla maior calamitas est, quam ad alienam libidinem trahi. Fortiter age o princeps, legibus age; possunt vivere caste Christiani, quorum tot millia pro castitate mortem obierunt.

Castitas magno studio seruetur, ne non ciuitas, sed spuriorum sit, & degenerum colluuius.

CAPVT XIII.

Moribus bonis, ac pudicis spectacula obesse, ideoque tollenda, aut sola quæ ad virtutem excitant, retinenda.

§. I. SPECTACULA Tertullianus in quatuor generis diuidit. Infamiam Circi, Impudiciam Theatri, Atrocitatem arena, Xysti vanitatem. Græci Nemea, olim mapythia, Isthmia, Olympia celebrabant, cursu, cantu, gna pars luctu, pugilatu, velocitate equorum certabant. Misciebantur varii ludi hisce principalibus. Hodie quædam horum manent, quorundam sola vestigia supersunt. Infamiam Circi propter sumptus, & furorem diuerso colorum fauentium, ex eaque re tumultus ortos merito vocat Tertullianus. De atrocitate arena, & Xysti vanitate agam, cum de fortitudine sermo fuerit. Nunc de impudicia theatrorum, quæ contra temperantiam est disputare oportet. Omnibus in certaminibus pudicitia infestabatur, non in solo

Virginitas
Ecclesia flos
est.

Puritatem
suadent tot
exempla
castorum.

Impudica
spectacula
olim omni
oculos in
cessabant.